

לומדים ביחד

אנרגיה מתחדשת // משמעותה של השבת

יום השבת הוא יום המנוחה השבועי לעם ישראל. השבת היא המועד הקדוש ביותר לעם היהודי, כפי שנאמר: "וקידשתו מכל הזמנים". יום זה הוא אחד מהמושגים העתיקים והעמוקים בעולם הערכים היהודי. מנוחה מעמל השבוע היא עיקרון אנושי שאף עמים רבים אימצו אותו לתרבותם ולמדינתם. המשורר הלאומי חיים נחמן ביאליק התבטא באחד מכתביו "ארץ- ישראל בלי שבת לא תיבנה אלא תיחרב, וכל עמלכם יהיה לתוהו. עם ישראל לא יוותר לעולם על השבת, שהיא לא רק יסוד קיומו הישראלי, אלא גם יסוד קיומו האנושי... בלי שבת אין ישראל, אין ארץ- ישראל, ואין תרבות ישראל". למצוות שמירת השבת יש חשיבות כה גדולה עד כי היא נכללת בעשרת הדיברות שניתנו במעמד הר סיני. לפי המדרש (שמות רבה): שמירת השבת שקולה כנגד כל המצוות שבתורה. עוד אמרו חז"ל כי "כל השומר את השבת כאילו מקיים את כל התורה כולה". מה הוא סודה של השבת? ומה הופך אותה לאחד מהערכים הבסיסיים ביותר בהווי החיים היהודי? על כך ביחידה הבאה.

1

קראו:

תלמוד בבלי, מסכת שבת דף י'

אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: מתנה טובה יש לי בבית גנזי, ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל; לך והודיעם!

← דונו: מדוע השבת מכונה "מתנה טובה"? מה היתרון שלה על ימי השבוע?

← באופן כללי ברור כי היהדות מאמינה בפיתוח ושכלול העולם ["לשבת יצרה", ברא אלוקים לעשות" וכד']. חישבו- האם שבוע עבודה מלא לא יהפוך את העולם לפרודוקטיבי יותר?

2

על יחסו של האדם לתפיסת השלימות בעולם, והסיפוק האישי, כתב הרב קוק את הדברים הבאים, קראו:

הרב קוק, עין איה

לפי המבט הראשון ניכרת השלימות רק מן העבודה והמעשה, אבל המנוחה הרי היא בטלה ושוב אין בה מעלה. אמנם לפי ההשקפה האמתית, עיקר הדבר שמכשיר את השלמות של כל המעשים הוא רק המנוחה, שהמנוחה השכלית מכשרת את כל הפעולות לתועלתן...

בהשקפת התכלית הבא משכיתת המעשים, שהוא עודף יותר מהכריאה בכללה שנעשתה בששה ימים, והיא נרמזת ב"שבע", שהוא מעלה יתירה על ששה שכולל במספר הבריאה. נתקנו כנגד הדעה האמתית הזאת שבעה דשבתא [שבעת ימי השבוע], להורות שצריך להשתמש במנוחת השבת לתכליתו, ולא רק בבטלה והעדר מלאכה כי אם להפיק שלימות השכלי והמידותי...

← כיצד מסייעת "המנוחה השכלית" ביצירת תחושת שלמות אצל האדם?

← עיינו במשפט האחרון בפסקה. לאיזה צורך נועדה העצירה מעשייה ביום השבת?

3

על האווירה הנכונה ביום השבת כותב המדרש כי על האדם "לדמיון" שהסתיימה כל עבודתו, קראו את המדרש ואת משמעות הדברים בביאורו של הרב הירש:

מדרש, מכילתא דרבי ישמעאל, פרשת יתרו

"ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך" - וכי אפשר לו לאדם לעשות כל מלאכתו בששת ימים? אלא שבות כאילו כל מלאכתך עשויה.

רבי שמשון רפאל הירש [גרמניה, 8881-8081] פירוש ספר שמות כ, י

ערך עבודתך אינו מותנה בהשגת מטרה מסוימת שקבעת לעצמך, כי אם בהשתדלות נאמנה להשיג מטרה הרצויה בעיני ה'. פועל נאמן במשק עולמו ל הקדוש ברוך הוא משלים את מלאכתו בו ברגע שהוא מחזיר את נשמתו למרומים, ולו תהא מלאכתו אלא שמץ דקיק ביחס לכל, ולו תהא רק התחלה צנועה לקראת מטרה גדולה - מכל מקום, היתה זו מלאכה שלימה שלו.

השלמות האובייקטיבית, המטרה הגדולה - ביד ה' היא, ואילו הפועל הנאמן עשה את שלו בשלמות, לפי מידת הכוחות והאמצעים שמדדו לו ולפי שיעור הזמן שקצבו לו. וכן לגבי השבת: עשה את שבתך כאילו מלאכתך עשויה, שהרי אדוניך הוא האומר לך: די! ואם די לו במלאכה אשר עשית, די גם לך!

← מה היא העובדה הקיימת בקשר לתחושת המיצוי והסיפוק מהעמל והמאמץ שהאדם עמל בחייו? [במשפט הראשון].

← כיצד יוכל האדם לחוש תחושת סיפוק ["שלמות אובייקטיבית"] מכל עשייתו דרך העצירה ביום השבת?

4

קראו:

בראשית, ב, ג

"ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות."

← מה משמעות הביטוי "אשר ברא אלוקים לעשות"? ומה זה מלמד על משמעות החיים בעולמנו?

5

משמעות נוספת של שמירת השבת קשורה למצווה להדליק בבית נרות בשבת, קראו את המקורות הבאים:

שבת כג:

אמר רבא.. נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף משום שלום ביתו. נר ביתו עדיף משום שלום ביתו.

6

ברכות נז:

חמשה [הם ביחס של] אחד מששים [ממשהו אחר], אלו הן: אש דבש ושבת ושינה וחלום. אש אחד מששים לגהינום, דבש אחד מששים למן, שבת אחד מששים לעולם הבא, שינה אחד מששים למיתה, חלום אחד מששים לנבואה.

7

הרמב"ם, משנה תורה פרק יב, הלכות ד-ה

ובאותו הזמן [בעולם הבא] לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה לא קנאה ותחרות, שהטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויים כעפר. ולא יהיה עסק כל העולם, אלא לדעת את ה' בלבד.

← נסו לחשוב: מה הקשר בין נר ל"שלום בית"? כיצד תורם הנר לשלום בבית?

← מה היא המציאות שיום השבת מאפשר "הצצה" אליה?

8

לגבי האיסור להבעיר אש בשבת, והיחס בין השבת לימי השבוע, כתב הרב משה סופר את הדברים הבאים, נקרא לסיום:

הרב משה סופר, "חתם סופר" על התורה (פרשת ויקהל)

לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת - כי מהראוי שבכל השבוע תהיה אש האהבה ודביקות בה' בוער בלבו על ידי המצאת חוץ- עסק התורה ועבודת ה', עד שבהגיע תור שבת קודש תהיה שלהבת עולה מאליה רשפי אש שלהבתיה. ועל זאת המלאכה מלאכת הקודש ציוה פה שנעשה ששת ימים, באופן שיום השביעי יהיה קדוש מאליו וכו'.

החתם סופר: הרב משה סופר (שרייבר) (1762 – 1839), נודע בכינוי החתם סופר (על שם ספריו), ראש ישיבה ומגדולי הרבנים והפוסקים בדורות האחרונים. תרם תרומה מכרעת לעיצוב ההשקפה היהודית-אורתודוקסית. אבותיו היו סופרי סתם, וממקצוע זה נגזר שם המשפחה. סבר שאפשר ללמוד גם לימודים כלליים בתנאי שהם באים אחרי לימוד התורה. הוא ראה את חכמות המדע הכללי כמסייעות לה' בנת התורה. בדרשתו אמר פעם "כי כל החכמות הם רקחות לתורה, והמה פתחים ושערים לה." החתם סופר עצמו למד, גם מתמטיקה, אסטרונומיה והיסטוריה, והיה לו ידע נרחב בפילוסופיה, אנטומיה ושפות כגרמנית וצרפתית. שיבח את התוכנית לייסד בית מדרש לרבנים בו ילמדו תורה לצד מדעים כלליים.

נעים להכיר...

היכרות עם דמויות מרכזיות בעם היהודי

